

Drept financiar și fiscal

Lucrarea a fost elaborată după cum urmează:

Conf. univ. dr. Alin Trăilescu – Capitolele X – XIV

Asist. univ. dr. Natalia Șvidchi – Capitolele I – IX

Dr. Alin TRĂILESCU

Dr. Natalia ȘVIDCHI

DREPT FINANCIAR ȘI FISCAL

Universul Juridic

București

-2025-

CAPITOLUL I

INTRODUCERE ÎN STUDIUL DREPTULUI FINANCIAR

1. Noțiunea de „finanțe publice”

În general, noțiunea de „finanțe” poate avea mai multe accepțiuni. Astfel, în limbajul comun, această noțiune sugerează fie resursele bănești ale unui subiect, fie ansamblul profesiunilor care au ca obiect banii ori alte modalități de reprezentare a acestora¹.

În particular, în limbajul economic, expresia „finanțe” are, de asemenea, mai multe înțelesuri. Astfel, „finanțele” sunt percepute și analizate ca: relații sociale de natură economică apărute în procesul constituirii resurselor bănești ale statului; mijloace de intervenție ale statului prin intermediul cărora este influențat întreg agregatul economico-social; fonduri bănești la dispoziția statului necesare îndeplinirii funcțiilor sale; acte juridice imperative prin care se preia la dispoziția statului o parte a produsului intern brut².

Etimologic, cuvântul „finanțe” provine din latinescul „*finis*”, care însemna „termen de plată” sau „scadență”, considerându-se că acest etimon stă la baza tuturor expresiilor care au în conținutul lor termeni ca „finanțe” și „financiar”. De asemenea, se apreciază că expresia „finanțe publice” derivă din expresia latină „*financia pecuniaria*”, care desemna operațiunea de a încheia o tranzacție patrimonială prin plata unei sume de bani³.

Apariția și evoluția finanțelor publice este inseparabil legată de existența unei organizări de tip statal și de folosirea banilor și formelor valorice de realizare și repartitie a produsului social⁴. Începând cu secolul al XVIII-lea, expresia „finanțe” s-a răspândit în Franța cu înțelesul de „bani și venituri publice” destinate cheltuielilor statului, ulterior fiind uzitată expresia de „finanțe publice” pentru a desemna plățile bănești de interes public, necesare în relațiile cu puterea publică⁵.

Spre deosebire de finanțele publice, finanțele private sunt asociate, de regulă, agenților economici (de regulă, organizați sub forma societăților comerciale), băncilor și societăților de asigurare private, în legătură cu veniturile și cheltuielile acestora, împrumuturile primite sau acordate de acestea, creanțele de încasat și obligațiile de plată, asigurările și reasigurările de bunuri, de persoane ori de răspundere civilă⁶.

Finanțele publice se caracterizează deci prin aceea că sunt folosite în scopul satisfacerii nevoilor generale ale societății, în timp ce finanțele private sunt puse în slujba realizării de

¹ A se vedea *Le petit Larousse*, Ed. Larousse, Paris, 1993, p. 441; *Micul dicționar enciclopedic*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

² A se vedea M.-Șt. Minea, C.-F. Costas, *Dreptul finanțelor publice, vol. I, Drept financiar*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, pp. 17-18.

³ A se vedea I. Gliga, *Drept financiar*, Ed. Humanitas, București, 1998, p. 7.

⁴ A se vedea D.-D. Șaguna, *Drept financiar public*, ed. a 5-a, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 8.

⁵ A se vedea G. Jèze, *Cours de finances publiques*, Ed. M. Girard, Paris, 1922, p. 2.

⁶ A se vedea L. Trotabas, *Finances publiques*, Ed. Dalloz, Paris, 1964, p. 15. Pentru o delimitare între finanțele publice și cele private, a se vedea I. Lazăr, *Dreptul finanțelor publice, vol. I, Drept bugetar*, Ed. C.H. Beck, București, 2022, pp. 43-46.

profituri de către întreprinzătorii particulari. Pe cale de consecință, gestiunea finanțelor publice este supusă normelor juridice de drept public, pe când gestiunea finanțelor private urmează normele dreptului privat.

Sintetizând, finanțele publice pot fi definite ca reprezentând totalitatea relațiilor sociale de natură economică ce apar în procesul realizării și repartizării, în formă bănească, a resurselor necesare statului pentru îndeplinirea funcțiilor și sarcinilor sale¹. În mod asemănător, s-a arătat că finanțele publice sunt caracterizate ca „relații referitoare la formarea și întrebuințarea fondurilor bănești ce se acumulează în bugetele publice și se utilizează în mod nerambursabil pentru satisfacerea nevoilor generale ale societății”².

2. Evoluția finanțelor publice

Privite diacronic, finanțele publice au evoluat continuu, suferind numeroase și profunde schimbări. Cercetarea științifică a finanțelor publice împarte evoluția acestora în două mari perioade, marcate de concepții politico-filosofice diferite, acestea fiind: perioada finanțelor publice clasice și perioada finanțelor publice moderne.

a) Finanțele publice clasice

Concepția finanțelor publice clasice este legată de liberalismul politic, fiind caracteristică sfârșitului de secol al XVIII-lea și începutul secolului al XX-lea. Astfel, statul liberal era preocupat mai puțin de activitatea economică privată, limitându-și intervenția la funcțiile sale tradiționale: apărarea națională, justiția, ordinea publică, relațiile externe. În această perioadă a capitalismului ascendent, activitatea economică era reglementată de principiul *laissez-faire, laissez-passer*³, evitându-se orice intervenție din partea autorității publice care ar putea perturba libera desfășurare a activității economice private, libera concurență și acțiunea legilor pieței. Se considera că era în interesul general al societății ca activitățile economice să fie apanajul entităților economice private, statul trebuind să aibă un rol minimalist, limitându-și acțiunea la îndeplinirea sarcinilor sale tradiționale vizând menținerea ordinii publice, apărarea țării, justiția și diplomația⁴.

În aceste circumstanțe, rolul finanțelor publice se restrângea la asigurarea resurselor bănești necesare funcționării instituțiilor publice. Taxele, impozitele, împrumuturile și celelalte modalități de colectare a veniturilor publice aveau un caracter neutru, astfel încât să nu se realizeze o intervenție modificatoare a relațiilor economice existente. Astfel, execuția bugetară se caracteriza prin echilibru, o execuție deficitară determinând apelarea la venituri bugetare extraordinare, ceea ce ar fi dat naștere la inflație, fenomen cu o înrăurire nefastă asupra sistemului economic.

b) Finanțele publice moderne

În perioada interbelică, mai ales după recesiunea din anii 1929-1933, locul statului nonintervenționist a fost luat de statul intervenționist, care și-a făcut simțită prezența în plan

¹ A se vedea D.-D. Șaguna, *Drept financiar public, op. cit.*, p. 8.

² A se vedea I. Condor, R. Stancu, *Drept financiar*, Ed. „Fundatia România de Măine”, București, 2002, p. 19.

³ A se vedea D.-D. Șaguna, *op. cit.*, p. 10.

⁴ A se vedea M.-Șt. Minea, C.-F. Costas, *op. cit.*, p. 20.